

ВИЩА КВАЛІФІКАЦІЙНА КОМІСІЯ СУДДІВ УКРАЇНИ

21 липня 2016 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я № 1518/дп-16

Вища кваліфікаційна комісія суддів України у складі:

головуючого – Устименко В.Є.,

членів Комісії: Бутенка В.І., Василенка А.В., Весельської Т.Ф., Заріцької А.О., Луцюка П.С., Макарчука М.А., Мішина М.І., Прилипка С.М., Тітова Ю.Г., Шиловой Т.С., Щотки С.О.,

розглянувши питання про відкриття дисциплінарної справи стосовно судді окружного адміністративного суду міста Києва Кузьменка Валерія Анатолійовича за зверненнями Міністерства юстиції України, Всеукраїнського об'єднання «Свобода»,

встановила:

Міністерство юстиції України (далі – Мінюст або Заявник 1) звернулося до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі - Комісія) з повідомленням про неправомірні, на його думку, дії судді окружного адміністративного суду міста Києва Кузьменка Валерія Анатолійовича, які можуть мати наслідком притягнення його до дисциплінарної відповідальності з підстав, передбачених пунктами першим та третім частини першої статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Підставою для звернення стали постановлені суддею Кузьменком В.А. 18 лютого 2015 року ухвали в адміністративній справі № 826/9751/14 за позовом Міністерства юстиції України, Державної реєстраційної служби України за участю Генеральної прокуратури України до Комуністичної партії України (далі - КПУ) про заборону політичної партії. Зокрема, заявники незгодні з ухвалою про самовідвід судді Кузьменка В.А. та ухвалою про передачу вказаної адміністративної справи на розгляд до Київського окружного адміністративного суду.

Заявник 1 стверджує, що ухвалу про самовідвід було постановлено суддею з порушенням вимог статей 30, 31 Кодексу адміністративного судочинства України

(далі - КАС України) вже після початку розгляду справи по суті та без з'ясування думки осіб, що беруть участь у справі. Водночас, вважає, що ухвалу про передачу справи до іншого суду було постановлено у супереччю положенням статей 22, 32 КАС України, відповідно до яких у разі задоволення відводу (самовідводу), справа розглядається у тому самому суді іншим складом, а передача справи на розгляд до іншого суду можлива, зокрема, у випадку, коли після задоволення відводів (самовідводів) неможливо утворити новий склад суду.

Заявник 1 стверджує, що під час постановлення даної ухвали суддя Кузьменко В.А. вийшов за межі своїх повноважень, оскільки оголошення колективної заяви про самовідвід суддів, які не здійснюють судочинство у справі, не передбачено чинним законодавством і вчинив дії, які викликають сумнів у об'єктивності, неупередженості, незалежності, чесності та непідкупності суду, у зв'язку з чим просить притягнути суддю Кузьменка В.А. до дисциплінарної відповідальності, а також направити рекомендацію до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення його з посади за порушення присяги.

Всеукраїнське об'єднання «Свобода» (далі – ВО «Свобода» або Заявник 2) звернулося до Комісії з того ж приводу та вважає самовідвід судді Кузьменка В.А. необґрунтованим і безпідставним з огляду на те, що вказані у мотивувальній частині ухвали підстави не передбачені статтею 27 КАС України.

Також Заявник 2 вважає незаконною та необґрунтованою ухвалу про передачу справи до іншого суду, оскільки зазначені у ній підстави не передбачені статтею 32 КАС України. Вважає, що таким чином суддя Кузьменко В.А. самоусунувся від розгляду справи та сприяв збільшенню тривалості її розгляду. Вбачає в діях судді ознаки дисциплінарних проступків, передбачених пунктами 2, 3, 4 частини першої статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а саме – порушення вимог щодо неупередженого розгляду справи, зокрема порушення правил щодо відводу (самовідводу), невжиття суддею заходів щодо розгляду справи протягом встановленого законом строку, а також порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя. З огляду на вищевикладене, Заявник 2 просить притягнути суддю Кузьменка В.А. до дисциплінарної відповідальності.

28 березня 2015 року набрав чинності Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд», яким Закон України «Про судоустрій і статус суддів» викладено у новій редакції. Згідно з пунктом 8 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» цього Закону заяви і скарги, подані до набрання чинності цим Законом, а також дисциплінарні провадження щодо суддів, розпочаті до набрання чинності цим Законом, здійснюються відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у редакції, що діяла на момент подачі відповідної заяви (скарги), відкриття відповідного дисциплінарного провадження.

Відповідно до ст. 86 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» членом Комісії проведено перевірку викладених у зверненні даних та обставин.

Розглянувши висновок члена Комісії та зібрані в процесі перевірки матеріали, заслухавши доповідача, Комісія дійшла висновку, що у відкритті дисциплінарної справи стосовно судді окружного адміністративного суду м. Києва Кузьменка В.А. необхідно відмовити з наступних підстав.

Встановлено, що адміністративна справа № 826/9751/14 за позовом Міністерства юстиції України, Державної реєстраційної служби України за участю Генеральної прокуратури України до Комуністичної партії України про заборону політичної партії розглядалася в окружному адміністративному суді м. Києва (далі - ОАС м. Києва) з 11 липня 2014 року, коли ухвалою судді Маруліної Л.О. було відкрито провадження в адміністративній справі №826/9751/14 та призначено попереднє судове засідання на 24 липня 2014 року. 21 липня 2014 року до суду надійшла заява заступника Генерального прокурора України О. Бачуна про вступ прокуратури у справу.

В попередньому судовому засіданні 24 липня 2014 року було оголошено перерву до 14 серпня 2014 року, у зв'язку із необхідністю витребування великої кількості додаткових доказів. Зобов'язано регіональні відділення Прокуратури та Служби безпеки України надати інформацію щодо стану розгляду ряду кримінальних проваджень та надати належним чином завірнені копії відповідних процесуальних документів (усього 9 ухвал). Того ж дня суддею постановлено ухвали про залучення до участі у справі третіх осіб та про допуск засобів масової інформації до проведення фото-відео та звукозапису судових засідань.

14 серпня 2014 року у попередньому засіданні було оголошено перерву та призначено наступне засідання на 04 вересня 2014 року у зв'язку із необхідністю витребування додаткових доказів та для отримання відповідей на запити суду.

Судове засідання, призначене на 04 вересня 2014 року не відбулось з технічних причин, через припинення енергозабезпечення приміщення суду.

02 жовтня 2014 року, у зв'язку з припиненням повноважень судді Маруліної Л.О. адміністративну справу №826/9751/14 передано на розгляд судді Кузьменку В. А.

Ухвалою від 06 жовтня 2014 року суддею Кузьменком В.А. вказану справу прийнято до провадження на стадії підготовчого провадження та призначено попереднє судове засідання на 22 жовтня 2014 року.

22 жовтня 2014 року за клопотанням представника відповідача слухання відкладено на 05 листопада 2014 року.

В попередньому судовому засіданні 05 листопада 2014 року зупинено провадження у справі до набрання законної сили судовими рішеннями у пов'язаних справах. Дану ухвалу скасовано ухвалою Київського апеляційного

адміністративного суду від 24 грудня 2014 року, справу повернуто до ОАС м. Києва для продовження розгляду.

Ухвалою судді Кузьменка В.А. від 26 січня 2015 року справу прийнято до провадження та призначено попереднє судове засідання на 04 лютого 2015 року.

04 лютого 2015 року під час попереднього судового засідання постановлено 16 ухвал про витребування доказів у справі у зв'язку із невиконанням органами прокуратури та Служби безпеки України ухвал суду про витребування доказів від 24 липня 2014 року та задоволення клопотання відповідача про витребування додаткових доказів, попереджено вищевказані органи про відповідальність за невиконання рішень суду. Відмовлено у задоволенні клопотання ОСОБА_1 про залучення його до справи в якості третьої особи. Ухвалено закінчити підготовче провадження та призначити справу до судового розгляду на 11 лютого 2015 року.

11 лютого 2015 року до суду подано заяву третьої особи – ОСОБА_2 про відвід головному у справі через незадоволення клопотання ОСОБА_1 та незадоволення клопотання про витребування доказів. У задоволенні заяви про відвід відмовлено ухвалою від 11 лютого 2015 року.

Розгляд справи відкладено на 18 лютого 2015 року у зв'язку з неприбуттям представників третіх осіб з урахуванням відсутності доказів вручення їм повісток.

16-17 лютого 2015 року у приміщенні окружного адміністративного суду м. Києва в робочий час співробітниками прокуратури міста Києва та міліції (працівниками управління по боротьбі з організованою злочинністю) проведено обшук окремих приміщень суду, кабінетів суддів, зокрема робочого кабінету судді ОСОБА_3.

При проведенні обшуку робочого кабінету судді ОСОБА_3 вилучено адміністративні справи та робочий комп'ютер, на якому зберігались проекти судових рішень, матеріали та правові позиції, напрацьовані в ході розгляду адміністративних справ, у тому числі щодо справи № 826/9751/14.

17 лютого 2015 року відбулися збори суддів ОАС м. Києва, під час яких обговорювалась ситуація, що склалася у суді у зв'язку з проведенням обшуку, вилученням судових справ, тощо. За результатами обговорення прийнято рішення, яким голову суду уповноважено зробити заяву для засобів масової інформації щодо обставин проведення 16 лютого 2015 року обшуку, направлено на здійснення тиску на суддів з метою вплинути на об'єктивність прийняття судом рішень по окремим резонансним справам, зокрема, по справі про заборону діяльності Комуністичної партії України, яка розглядається суддею Кузьменком В.А.; звернутися до Президента України, Ради суддів України, Ради суддів адміністративних судів України, Вищого адміністративного суду України, Парламентської асамблеї Ради Європи з того ж питання; звернутись до Генерального прокурора України про притягнення працівників прокуратури міста

Києва, міліції та прокуратури Чернівецької області до дисциплінарної відповідальності за здійснення обшуку в порядку, що суперечить положенням чинного законодавства.

Також вказаним рішенням було звернуто увагу судді Кузьменка В.А. та інших суддів даного суду на наявність підстав для самовідводу від розгляду даної справи.

18 лютого 2015 року усіма судьями ОАС м. Києва, що перебували на робочому місці та були наділені повноваженнями щодо здійснення правосуддя (22 особи), підписано заяву про самовідвід складу суду від розгляду адміністративної справи № 826/9751/14.

У судовому засіданні 18 лютого 2015 року суддя Кузьменко В.А. постановив ухвалу про самовідвід від розгляду адміністративної справи № 826/9751/14. Ухвала мотивована вчиненням тиску на суд з боку правоохоронних органів, спрямованого на втручання у процес здійснення правосуддя в даній справі, а також тією обставиною, що в результаті вилучення його робочого комп'ютера у розпорядження органів прокуратури попала інформація, яка може суттєво вплинути на розгляд справи, зокрема – їй наперед відомі позиція суду з процедурних питань розгляду справи, процесуальні дії, що має вчинити суд та загальний напрямок розгляду справи, що може викликати обґрунтований сумнів у сторін у незалежності судді. Таким чином, ухвала про самовідвід обґрунтована відповідно до пункту 4 частини першої статті 27 КАС України – наявністю інших обставин, що викликають сумнів у неупередженості судді.

Заявлення самовідводу після початку розгляду справи суддя Кузьменко В.А. обґрунтував тим, що обставини, які стали підставою для прийняття такого рішення виникли напередодні засідання – 16-17 лютого, а тому у даному випадку ним не допущено порушення положень частини третьої статті 30 КАС України.

Відповідно до пояснень судді Кузьменка В.А., ним дійсно помилково не з'ясовувалася думка учасників процесу щодо самовідводу через тривале стресове навантаження упродовж останніх 3 діб. Крім того, суддя зауважив, що він був впевнений у правильності даного процесуального рішення і думка учасників процесу на його рішення у даному випадку вплинути б не змогла.

Також 18 лютого 2015 року суддею Кузьменком В.А. постановлено ухвалу про передачу адміністративної справи № 826/9751/14 на розгляд Київського окружного адміністративного суду. Ухвала мотивована наявністю інформації про існування заяви про самовідвід від розгляду даної адміністративної справи усього складу ОАС м. Києва, тобто суддів, у цей день перебували на робочому місці і мали повноваження щодо здійснення правосуддя, а також неможливістю, з огляду на таке, утворити станом на 18 лютого 2015 року новий склад суду в окружному адміністративному суді міста Києва для розгляду адміністративної справи №826/9751/14.

В ухвалі зазначено, що відповідно до положень пункту четвертого частини першої статті 22 КАС України, суд передає адміністративну справу на розгляд іншого адміністративного суду, якщо після задоволення відводів (самовідводів) чи в інших випадках неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи.

Таким чином, суддя Кузьменко В.А. з урахуванням викладеного дійшов висновку, що колективна заява суддів ОАС м. Києва про самовідвід від розгляду справи №826/9751/14 в розумінні пункту 4 частини першої статті 22 КАС України є іншим випадком, який унеможлиблює утворення нового складу суду для розгляду справи.

Надаючи на пропозицію Комісії пояснення стосовно питань, порушених у зверненнях Мініюсту та ВО «Свобода» окрім мотивів, зазначених в ухвалі, суддя Кузьменко В.А. наголосив, що дане рішення було прийнято ним, у тому числі, для запобігання виникненню суттєвої тяганини у розгляді даної справи, за умови, що усі судді, які підписали заяву про самовідвід, приймали б рішення про самовідвід послідовно, після визначення їх в порядку статті 15-1 КАС України.

Ухвалу судді Кузьменка В.А. від 18 лютого 2015 року про передачу справи на розгляд до іншого суду заявники – позивачі у справі в апеляційному порядку не оскаржували.

Водночас слід зазначити, що доводи судді Кузьменка В.А. не відповідають вимогам законодавства, яке регламентує дії суду у подібних процесуальних обставинах. Дана ухвала суперечить вимогам закону, а тому не може вважатися законною та обґрунтованою. Під час постановлення даної ухвали, обґрунтованої посиланням на пункт 4 частини першої статті 22 КАС України, суддею Кузьменком В.А. не було враховано, що з системного аналізу норм статей 27, 28 КАС України вбачається, що повноваженнями заявити самовідвід від розгляду конкретної судової справи наділений лише головуючий у справі або колегія суддів, що розглядає справу. Правом заявити самовідвід інші судді суду, в якому розглядається справа, але у провадженні яких вона не перебуває, не наділені. Таким чином, підписання суддями колективної заяви про самовідвід від розгляду справи № 826/9751/14 не мало процесуального значення, а відтак не повинно було враховуватись суддею Кузьменком В.А. під час вирішення питання про подальшу долю справи після задоволення самовідводу.

Постановивши ухвалу про самовідвід, суддя мав керуватися положеннями частини першої статті 32 КАС України, а саме - передати адміністративну справу на розгляд іншого судді того самого адміністративного суду, який визначається в порядку, встановленому частиною третьою статті 15-1 КАС України.

Таким чином, встановлені під час перевірки обставини свідчать про те, що доводи звернень Мініюсту та ВО «Свобода» частково підтвердились. Суддею Кузьменком В.А. після задоволення самовідводу було постановлено ухвалу від 18 лютого 2015 року про передачу адміністративної справи № 826/9751/14 за позовом

Міністерства юстиції України, Державної реєстраційної служби України за участю Генеральної прокуратури України до Комуністичної партії України про заборону політичної партії до Київського окружного адміністративного суду, з огляду на заяву про самовідвід від розгляду даної адміністративної справи усього складу ОАС м. Києва, чим порушено приписи частини першої статті 32 КАС України, відповідно до якої у разі задоволення самовідводу судді, який розглядає справу одноособово, адміністративна справа розглядається в тому самому адміністративному суді іншим суддею, який визначається в порядку, встановленому частиною третьою статті 15-1 цього Кодексу. І лише якщо після задоволення відводів (самовідводів) суддів неможливо утворити новий склад суду, суд вирішує питання про передачу справи до іншого адміністративного суду в порядку, встановленому статтею 22 цього Кодексу.

Судді ОАС м. Києва, які підписали колективну заяву про самовідвід, не мали у даній справі жодного процесуального статусу, а тому, за відсутності процесуальних повноважень, не вправі були задовольнити дану заяву про самовідвід. Суддя Кузьменко В.А., який мав у справі статус головуючого, так само не мав права задовольнити заяву про самовідвід інших суддів, оскільки закон його такими повноваженнями не наділив. Отже, застосувати до даних правовідносин положення частини третьої статті 32 КАС України про передачу справи до іншого суду суддя Кузьменко В.А. не мав права, оскільки диспозиція даної статті не відповідає обставинам, що склалися у справі – не було задоволено відводів чи самовідводів інших суддів, а відтак, можливо було утворити новий склад суду для розгляду даної справи.

Таким чином, суддя Кузьменко В.А. істотно порушив норми процесуального права при здійсненні правосуддя, що може свідчити про наявність у його діях ознак дисциплінарного проступку, наслідком якого може бути притягнення до дисциплінарної відповідальності з підстав, передбачених пунктом першим статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якого суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження за істотні порушення норм процесуального права при здійсненні правосуддя.

Разом з тим, за правилами частини четвертої статті 87 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», дисциплінарне стягнення до судді застосовується не пізніше шести місяців із дня відкриття Вищою кваліфікаційною комісією суддів України провадження в дисциплінарній справі, але не пізніше року з дня вчинення проступку, без урахування часу тимчасової непрацездатності або перебування судді у відпустці.

Із матеріалів перевірки вбачається, що з дня постановлення суддею Кузьменком В.А. ухвали про передачу адміністративної справи № 826/9751/14 за позовом Міністерства юстиції України, Державної реєстраційної служби України

за участю Генеральної прокуратури України до Комуністичної партії України про заборону політичної партії до Київського окружного адміністративного суду минуло 1 рік і 5 місяців. Отже, з дня вчинення проступку, який може мати наслідком притягнення судді до дисциплінарної відповідальності минуло більше року.

З огляду на викладене у відкритті дисциплінарної справи стосовно судді окружного адміністративного суду міста Києва Кузьменка В.А. слід відмовити.

Керуючись ст.ст. 83-86, 87, 91, 97 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Комісія

вирішила:

відмовити у відкритті дисциплінарної справи стосовно судді окружного адміністративного суду міста Києва Кузьменка Валерія Анатолійовича за зверненнями Міністерства юстиції України, Всеукраїнського об'єднання «Свобода» у зв'язку із закінченням встановленого законом строку для застосування дисциплінарного стягнення.

Головуючий

В.Є. Устименко

Члени Комісії:

В.І. Бутенко

А.В. Василенко

Т.Ф. Весельська

А.О. Заріцька

П.С. Луцюк

М.А. Макарчук

М.І. Мішин

С.М. Прилипко

Ю.Г. Тітов

Т.С. Шилова

С.О. Щотка